

ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਲਾਂ

ਪੇ+ਣ = ਪੇਣ

ਪੇਣ (ਗਾਂ)

Dhen (Cow)

ਥੇਨ (ਗਾਧ)

ਦੁਲਾਵਾਂ

ਸੈ+ਲ = ਸੈਲ

ਸੈਲ (ਚਟਾਣ)

Sail (Rock)

ਸੈਲ (ਚਟਾਨ)

ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਸ

ATAM PARGAS PRODUCTIONS

www.atampargas.org

ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ!

ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਮਲਤਾ, ਨਿਰਵੈਰਤਾ, ਭੋਲਾਪਣ ਅਤੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਕਨੇਰ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਚੰਚਲ ਹਰਕਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੋ, ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਹੋ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਜਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਜੇ ਅਸੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ, ਪੈਕਾ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸੁਭਾਓ ਬਣਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ। ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਦਿਆਂ ਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦਿਆਂ, ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਖੇਡਦਿਆਂ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਣਾਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗੀ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਿੱਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਲ 2010 ਵਿੱਚ 'ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ', 'ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਰੰਗ ਮਾਲਾ' ਅਤੇ 'ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਚਿੱਤਰ-ਮਾਲਾ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਕਾਰਡ (ਦੋ ਭਾਗ), ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਅਭਿਆਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ (ਚਾਰ ਭਾਗ), ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਆਰਟ ਬੁੱਕ (ਦੋ ਭਾਗ), ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸਕਰੈਪ ਬੁੱਕ (ਦੋ ਭਾਗ), ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਡ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਕਾਰਡ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਹੋਰ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪੁਸਤਕ ਸੀਰੀਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਹਾਸਲ ਕਰੋਗੇ ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਰਹੋਗੇ। ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਚਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਜਿਊਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਨੰਨ੍ਹੇ ਕਦਮ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਬਿਤਾਇਆ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਵੇਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਖਿਤ ਕੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਤਾਬ ਹੋ ਉੱਠੋਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਧੰਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।

ਡਾ. ਟੁਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਸ
ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ

PUNJABI ABHIAAS PUSTAK (Part-2)

Author : Dr. Varinderpal Singh

E-mail : singhvp72@gmail.com

First Edition : September, 2015

Fifth Edition : December, 2019

© All rights reserved

ANY UNAUTHORIZED REPRODUCTION OR SALE OF THE BOOK IN WHOLE OR IN EXTRACT FORM IS PROHIBITED UNDER THE COPY RIGHT ACT, 1957. DISPUTES WILL BE SETTLED UNDER THE JURISDICTION OF COURTS IN LUDHIANA ONLY.

ISBN : 978-81-943757-2-2 (Set ISBN : 978-81-943757-0-8)

THIS BOOK CONTAINS VOCABULARY AND PICTURES FROM RICH HERITAGE. HANDLE WITH RESPECT.

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰੋ ਜੀ।

THANK YOU FOR PURCHASING THIS BOOK. ATAM PARGAS TEAM IS COMMITTED TO ENLIGHTEN YOUNG SOULS WITH A VISION TO DEVELOP TRUTHFUL HUMAN BEINGS. THE PRICES OF OUR BOOKS ARE DESIGNED TO MEET EXPENDITURES AND ENABLE THE FULFILMENT OF PROJECTS UNDER THE AUSPICES OF ATAM PARGAS SOCIAL WELFARE COUNCIL.

PUBLISHED BY :

ATAM PARGAS PRODUCTIONS

ATAM PARGAS SOCIAL WELFARE COUNCIL

99, Preet Vihar, V.P.O. Daad, Pakhowal Road, Ludhiana-142 022

 : atampargas@gmail.com

 : +91 82880-10531 / 32 / 33

 : www.atampargas.org

Follow us :

* * * * * ਸ਼ੁਕਰਪਣ * * * * *

ਨੰਨ੍ਹੇ-ਨੰਨ੍ਹੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ

ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ

ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਣਾ ਕੇ

ਸਚਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ

ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਕਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ।

* * * * *

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ

ਅੱਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਭਰਾ-ਭਰਾ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰੇੜਾਂ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਪੁੱਤ ਵੀ ਪਿਓ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਇਸੇ ਲਈ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਖਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਬਣਨ ਦੀ ਜਾਚ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਂ ਮਾਰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ 'ਸਿੱਖ' ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ 'ਸਿਖਿਆਰਥੀ' ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਏਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਤ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਇੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

**ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥
ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥**

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅੰਗ-੨)

ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰਥਿਕ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ 'ਅਧਾਰਿਤ ਨਵੇਕਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 2010 ਵਿੱਚ **ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ** ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਰ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਕਾਰਡ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ**, **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਅਭਿਆਸ**, **ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ** (ਚਾਰ ਭਾਗ), **ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਆਰਟ ਬੁੱਕ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸਕਰੈਪ ਬੁੱਕ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਡ** (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਅਤੇ **ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਕਾਰਡ** (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਬਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਲਈ ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਫ਼ਖਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਚਿਆਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਉੱਦਮ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਭੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗ, ਉਸਾਰੀਏ ਬਚਪਨ

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੱਥ-ਕੰਡੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿੱਥਾਂ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਖੋਹ ਕੇ ਦਾਨਵੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਭਾਰੂ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਖੇਲ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਦੁਰਵਿਹਾਰ, ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਕਾਮ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਸੰਗ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਹਿਣੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ।

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਨ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ ਘਾਤਤ ਘੜਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬਚਪਨ ਦੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਨੀਂਝ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕੋਰੀ ਸਲੇਟ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਸਦੀਵੀ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਆਚਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਖੇਡ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੀਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਲ 2010 ਦੌਰਾਨ **ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ** ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਨੌਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ **ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ, ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਰੰਗ ਮਾਲਾ** ਅਤੇ **ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ-ਚਿੱਤਰ ਮਾਲਾ** ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਰ ਨਵੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਕਾਰਡ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ**, **ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਅਭਿਆਸ**, **ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ** (ਚਾਰ ਭਾਗ), **ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਆਰਟ ਬੁੱਕ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਸਕਰੈਪ ਬੁੱਕ** (ਦੋ ਭਾਗ), **ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਡ** (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਅਤੇ **ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਕਾਰਡ** (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ) ਬਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਸਗੋਂ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮੂਹ ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਨੌਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਡਾ. ਨਵੱਤਰ ਸਿੰਘ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ
ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ, ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ, ਬਠਿੰਡਾ

ਤਤਕਰਾ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਪੰਨਾ	ਲੜੀ ਨੰ:	ਪੰਨਾ
1. ਕੁੰਜੀ ਅੰਕ	7	22. ਮੁਹਾਰਨੀ	48-49
2. ਔਂਕੜ	8-10	23. ਗਿਣਤੀ	50-51
3. ਅਭਿਆਸ-1	11	24. ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ	52
4. ਦੁਲੈਂਕੜ	12-14	25. ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਥਾਨ	53
5. ਅਭਿਆਸ-2	15	26. ਸਮਾਂ, ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ, ਸ਼ਾਮ ਅਤੇ ਰਾਤ	54
6. ਲਾਂ	16-18	27. ਅਭਿਆਸ-9	55
7. ਅਭਿਆਸ-3	19	28. ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗ	56
8. ਦੁਲਾਵਾਂ	20-22	29. ਬੁਝਾਰਤਾਂ	57
9. ਅਭਿਆਸ-4	23	30. ਅਭਿਆਸ-10	58
10. ਹੋੜਾ	24-26	31. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਜਨੇਊ	59
11. ਅਭਿਆਸ-5	27	32. ਅਭਿਆਸ-11	60
12. ਕਨੋੜਾ	28-30	33. ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ	61
13. ਅਭਿਆਸ-6	31	34. ਅਭਿਆਸ-12	62
14. ਬਿੰਦੀ	32-33	35. ਰੱਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਣ?	63
15. ਟਿੱਪੀ	34-35	36. ਅਭਿਆਸ-13	64
16. ਅਧਕ	36-37	37. ਪੀਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ	65
17. ਅਭਿਆਸ-7	38-39	38. ਅਭਿਆਸ-14	66
18. ਪੈਰੀਂ ਹਾਰਾ	40-41	39. ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਢਣ	67
19. ਪੈਰੀਂ ਰਾਰਾ	42-43	40. ਅਭਿਆਸ-15	68
20. ਪੈਰੀਂ ਵੱਵਾ	44-45	41. ਮਾਡਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ	69-71
21. ਅਭਿਆਸ-8	46-47	42. ਉਚਾਰਨ ਕੁੰਜੀ	72

ਕੁੰਜੀ ਅੰਕ

♦ Dulaavaan

★ ਦੁਲਾਵਾਂ (ੈ)

• ਦੁਲਾਕਾਂ

<p>†Sail °(Rock) *ਸੈਲ °(ਚਟਾਨ)</p> <p>ਸੈ + ਲ = ਸੈਲ</p>	<p>Bail (Ox) बैल</p> <p>ਬੈ + ਲ = ਬੈਲ</p>	<p>Nain (Eyes) नैन (नैना)</p> <p>ਨੈ + ਨ = ਨੈਣ</p>
<p>Ainak (Spectacles) ऐनक (चश्मा)</p> <p>ਐ + ਨ + ਕ = ਐਨਕ</p>	<p>Haivar (Horse) हैवर (घोड़ा)</p> <p>ਹੈ + ਵ + ਰ = ਹੈਵਰ</p>	<p>Safaidaa (Eucalyptus) सफ़ैदा</p> <p>ਸ + ਫ਼ੈ + ਦਾ = ਸਫ਼ੈਦਾ</p>

❖ ਰੈਣ   ਸੈਰ   ਵੈਦ   ਪੈਜ   ਅਭੈ   ਸੈਫ਼

†(Rainh)
* (रैण)

(Sair)
(सैर)

(Vaid)
(वैद)

(Paij)
(पैज)

(Abhai)
(अभै)

(Saif)
(सैफ़)

◉ (ਰਾਤ)
◉ (Night)
◉ (रात्रि)

(Walk)

(ਹਕੀਮ)
(Doctor)
(वैद्य)

(ਇੱਜ਼ਤ)
(Honour)
(सम्मान)

(ਨਿਡਰ)
(Fearless)
(निर्भय)

(ਕਿਰਪਾਨ)
(Sword)
(खड्ग)

- ▲ Lag / Lag Akhkar / alphabet used for making Sanjugat Akhkar.
- ★ Pronunciation of Lag / Lag Akhkar / alphabet used for making Sanjugat Akhkar, in Punjabi.
- ♦ Pronunciation of Lag / Lag Akhkar / alphabet used for making Sanjugat Akhkar, described in English.
- Pronunciation of Lag / Lag Akhkar / alphabet used for making Sanjugat Akhkar, described in Hindi.
- ❖ Punjabi Word having the specific Lag / Lag Akhkar / alphabet used for making Sanjugat Akhkar.
- # Pictorial Presentation of Punjabi Word.
- † Pronunciation of Punjabi word described in English.
- * Pronunciation of Punjabi word described in Hindi.
- ◉ Meaning of the Punjabi word in respective language.

<p>Gurh (Jaggery) ਗੁੜ</p> <p>ਗੁ + ਝ = ਗੁੜ</p>	<p>Ghunh (Wood worm) ਬੁਧ (ਬੁਨ)</p> <p>ਘੁ + ਣ = ਘੁਣ</p>	<p>Pul (Bridge) ਪੁਲ (ਪੁਲ)</p> <p>ਪੁ + ਲ = ਪੁਲ</p>
<p>Purakh (Male) ਪੁਰਖ (ਪੁਰੁਖ)</p> <p>ਪੁ + ਰ + ਖ = ਪੁਰਖ</p>	<p>Gulaab (Rose) ਗੁਲਾਬ</p> <p>ਗੁ + ਲਾ + ਬ = ਗੁਲਾਬ</p>	<p>Bulbul (Nightingale) ਬੁਲਬੁਲ</p> <p>ਬੁ+ਲ+ਬੁ+ਲ = ਬੁਲਬੁਲ</p>

ਭੁਜ

(Bhuj)
(ਭੁਜ)

ਸੁਰ

(Sur)
(ਸੁਰ)

ਗੁਟ

(Gut)
(ਗੁਟ)

ਗੁਣ

(Gunh)
(ਗੁਣ)

ਪੁਨ

(Dhun)
(ਧੁਨ)

ਚੁਣ

(Chunh)
(ਚੁਣ)(ਬਾਂਹ)
(Arm)
(ਭੁਜਾ)(ਦੇਵਤਾ)
(Demigod)
(ਦੇਵਤਾ)(ਟੋਲਾ)
(Group)
(ਸਮੂਹ)

(Virtue)

(ਤਰਜ)
(Tune)
(ਲਯ)(Choose)
(ਚੁਨਾਵ)

ਉਪਜ

(Upaj)
(ਤਪਜ)

ਅਉਧ

(Audh)
(ਅਤਥ)

ਹੁਨਰ

(Hunar)
(ਹੁਨਰ)

ਸੁਰਤ

(Sruat)
(ਸੁਰਤ)

ਹੁਸਨ

(Husan)
(ਹੁਸਨ)

ਉਪਜ

ਅਉਧ

ਹੁਨਰ

ਸੁਰਤ

ਹੁਸਨ

ਉਪਜ

ਅਉਧ

ਹੁਨਰ

ਸੁਰਤ

ਹੁਸਨ

(ਝਾੜ)
(Produce)
(ਤਪਾਦਨ)

(ਉਮਰ)
(Age)
(ਆਯੁ)

(ਕਲਾ)
(Art)
(ਕਲਾ)

(ਹੋਸ਼)
(Consciousness)
(ਹੋਸ਼)

(ਖੂਬਸੂਰਤੀ)
(Beauty)
(ਸੌਂਦਰਯ)

ਹੁਰਮਤ

(Hurmat)
(ਹੁਰਮਤ)

ਕਲਜੁਗ

(Kaljug)
(ਕਲਜੁਗ)

ਅਉਖਧ

(Aukhadh)
(ਅਤਖਧ)

ਉਤਭੁਜ

(Utbhuj)
(ਤਭੁਜ)

ਹੁਰਮਤ

ਕਲਜੁਗ

ਅਉਖਧ

ਉਤਭੁਜ

ਹੁਰਮਤ

ਕਲਜੁਗ

ਅਉਖਧ

ਉਤਭੁਜ

(ਆਦਰ)
(Honour)
(ਸਮਮਾਨ)

(Age of ignorance)

(ਦਵਾਈ)
(Medicine)
(ਦਵਾ)

(ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ,
ਉਦਾਹਰਨ: ਪੌਦੇ)
(born from earth e.g. plants)

ਔਂਕੜ (_) ਮੁਹਾਰਨੀ

ੳ	ਸੁ	ਹੁ	ਕੁ	ਖੁ	ਗੁ	ਘੁ	ਙੁ	ਚੁ	ਛੁ	ਜੁ
ਝੁ	ਵੁ	ਟੁ	ਠੁ	ਡੁ	ਢੁ	ਣੁ	ਤੁ	ਥੁ	ਦੁ	ਧੁ
ਨੁ	ਪੁ	ਫੁ	ਬੁ	ਭੁ	ਮੁ	ਯੁ	ਰੁ	ਲੁ	ਵੁ	ਰੁ

ਦੋ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ

ਗੁਰ	ਸੁਤ	ਸੁਧ	ਬੁਧ	ਤੁਧ	ਹੁਣ	ਸੁਣ	ਚੁਣ	ਝੁਣ
ਧੁਰ	ਜੁਗ	ਉਪ	ਤੁਲ	ਦੁਖ	ਸੁਖ	ਉਸ	ਧੁਨ	ਮੁੜ
ਤੁਰ	ਕੁਝ	ਖੁਰ	ਖੁਭ	ਸੁਭ	ਖੁਸ਼	ਖੁਦ	ਰੁਲ	ਭਉ

ਤਿੰਨ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ

ਸੁਘੜ	ਹੁਕਮ	ਮੁਕਤ	ਉਮਰ	ਜੁਰਮ	ਜੁਗਤ	ਮੁਗਧ
ਗੁਪਤ	ਸੁਹਜ	ਮੁਲਕ	ਤੁਰਕ	ਭੁਗਤ	ਕੁਤਰ	ਸੁਸਤ
ਚੁਸਤ	ਗੁਜਰ	ਜੁਲਮ	ਦੁਸ਼ਟ	ਮੁਫਤ	ਪੁਸ਼ਤ	ਖੁਸ਼ਕ

ਚਾਰ / ਪੰਜ ਅੱਖਰੀ ਸ਼ਬਦ

ਕੁਦਰਤ	ਦੁਰਲਭ	ਗੁਰਮਤ	ਝੁਰਮਟ	ਉਸਤਤ	ਸੁਅਸਥ
ਸੁਰਜਨ	ਦੁਰਜਨ	ਅਉਸਰ	ਅਨੁਭਵ	ਮਨਮੁਖ	ਸਨਮੁਖ
ਸਰਗੁਣ	ਉਤਸੁਕ	ਗੁਰਮੁਖ	ਮੁਕਤਸਰ	ਗੁਰਪੁਰਬ	ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ

ਸੁਖਮਨ ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਨਾਮ ਜਪ। ਦੁਖ-ਸੁਖ ਸਮ ਕਰ ਜਾਣ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਦੁਰਲਭ ਅਉਸਰ ਸਫਲ ਕਰ। ਗੁਰਮਨ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਕਰ ਉਸਤਤ ਕਰ। ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਅਉਧ ਸੁਅਸਥ ਗੁਜਰ ਗਈ।

ਅਭਿਆਸ-1

1. ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀ ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ:

‘ਔਂਕੜ’ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅੱਖਰ ਦੇ _____ ਲਗਦਾ ਹੈ। (ਉੱਪਰ / ਥੱਲੇ / ਸੱਜੇ / ਖੱਬੇ)

2. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ (✓) ਲਗਾਓ:

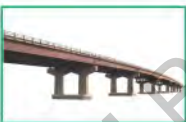
ਓ) ਖਦ ☐ ਖੁਦ ☐ ਏ) ਅਉਧ ☐ ਆਉਧ ☐ ਹ) ਉਸਤਤ ☐ ਉਸਤਤ ☐
 ਅ) ਸੁਖ ☐ ਸਖ ☐ ਸ) ਉਪਜ ☐ ਉਪਜ ☐ ਕ) ਦੁਰਲਭ ☐ ਦੁਰਲਭ ☐

3. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ‘ਔਂਕੜ’ ਲਗਾ ਕੇ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ:

ਓ) ਚ ਣ	ਕ) ਹ ਨ ਰ	ਚ) ਓ ਤ ਭ ਜ
ਅ) ਗ ਟ	ਖ) ਗ ਪ ਤ	ਛ) ਅ ਨ ਭ ਵ
ੲ) ਤ ਰ	ਗ) ਸ ਰ ਤ	ਜ) ਕ ਦ ਰ ਤ
ਸ) ਰ ਣ	ਘ) ਮ ਗ ਧ	ਝ) ਸ ਰ ਗ ਣ
ਹ) ਜ ਗ	ਙ) ਮ ਕ ਤ	ਵ) ਗ ਰ ਪ ਰ ਬ

4. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ:

ਓ)

ਅ)

ੲ)

ਸ)

ਹ)

5. ਵਾਕ ਪੂਰੇ ਕਰੋ:

ਓ) ਸੁਖਮਨ _____ ਨਾਮ ਜਪ।
 ਅ) ਗੁਰਮਨ ਕੁਦਰਤ ਦਾ _____ ਕਰ।
 ਏ) _____ ਸਮ ਕਰ ਜਾਣ।
 ਸ) ਜੀਵਨ ਦਾ _____ ਸਫਲ ਕਰ।
 ਹ) ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ _____ ਗੁਜਰ ਗਈ।

ਮੁਹਾਰਨੀ

ਅ	ਆ	ਇ	ਈ	ਉ	ਊ	ਏ	ਐ	ਓ	ਔ	ਅੰ	ਆਂ
ਸ	ਸਾ	ਸਿ	ਸੀ	ਸੁ	ਸੂ	ਸੇ	ਸੈ	ਸੋ	ਸੌ	ਸੰ	ਸਾਂ
ਹ	ਹਾ	ਹਿ	ਹੀ	ਹੁ	ਹੂ	ਹੇ	ਹੈ	ਹੋ	ਹੌ	ਹੰ	ਹਾਂ
ਕ	ਕਾ	ਕਿ	ਕੀ	ਕੁ	ਕੂ	ਕੇ	ਕੈ	ਕੋ	ਕੌ	ਕੰ	ਕਾਂ
ਖ	ਖਾ	ਖਿ	ਖੀ	ਖੁ	ਖੂ	ਖੇ	ਖੈ	ਖੋ	ਖੌ	ਖੰ	ਖਾਂ
ਗ	ਗਾ	ਗਿ	ਗੀ	ਗੁ	ਗੂ	ਗੇ	ਗੈ	ਗੋ	ਗੌ	ਗੰ	ਗਾਂ
ਘ	ਘਾ	ਘਿ	ਘੀ	ਘੁ	ਘੂ	ਘੇ	ਘੈ	ਘੋ	ਘੌ	ਘੰ	ਘਾਂ
ਙ	ਙਾ	ਙਿ	ਙੀ	ਙੁ	ਙੂ	ਙੇ	ਙੈ	ਙੋ	ਙੌ	ਙੰ	ਙਾਂ
ਚ	ਚਾ	ਚਿ	ਚੀ	ਚੁ	ਚੂ	ਚੇ	ਚੈ	ਚੋ	ਚੌ	ਚੰ	ਚਾਂ
ਛ	ਛਾ	ਛਿ	ਛੀ	ਛੁ	ਛੂ	ਛੇ	ਛੈ	ਛੋ	ਛੌ	ਛੰ	ਛਾਂ
ਜ	ਜਾ	ਜਿ	ਜੀ	ਜੁ	ਜੂ	ਜੇ	ਜੈ	ਜੋ	ਜੌ	ਜੰ	ਜਾਂ
ਝ	ਝਾ	ਝਿ	ਝੀ	ਝੁ	ਝੂ	ਝੇ	ਝੈ	ਝੋ	ਝੌ	ਝੰ	ਝਾਂ
ਞ	ਞਾ	ਞਿ	ਞੀ	ਞੁ	ਞੂ	ਞੇ	ਞੈ	ਞੋ	ਞੌ	ਞੰ	ਞਾਂ
ਟ	ਟਾ	ਟਿ	ਟੀ	ਟੁ	ਟੂ	ਟੇ	ਟੈ	ਟੋ	ਟੌ	ਟੰ	ਟਾਂ
ਠ	ਠਾ	ਠਿ	ਠੀ	ਠੁ	ਠੂ	ਠੇ	ਠੈ	ਠੋ	ਠੌ	ਠੰ	ਠਾਂ
ਡ	ਡਾ	ਡਿ	ਡੀ	ਡੁ	ਡੂ	ਡੇ	ਡੈ	ਡੋ	ਡੌ	ਡੰ	ਡਾਂ
ਢ	ਢਾ	ਢਿ	ਢੀ	ਢੁ	ਢੂ	ਢੇ	ਢੈ	ਢੋ	ਢੌ	ਢੰ	ਢਾਂ

ਣ	ਣਾ	ਣਿ	ਣੀ	ਣੁ	ਣੂ	ਣੇ	ਣੈ	ਣੌ	ਣੌਂ	ਣੰ	ਣਾਂ
ਤ	ਤਾ	ਤਿ	ਤੀ	ਤੁ	ਤੂ	ਤੇ	ਤੈ	ਤੌ	ਤੌਂ	ਤੰ	ਤਾਂ
ਥ	ਥਾ	ਥਿ	ਥੀ	ਥੁ	ਥੂ	ਥੇ	ਥੈ	ਥੌ	ਥੌਂ	ਥੰ	ਥਾਂ
ਦ	ਦਾ	ਦਿ	ਦੀ	ਦੁ	ਦੂ	ਦੇ	ਦੈ	ਦੌ	ਦੌਂ	ਦੰ	ਦਾਂ
ਧ	ਧਾ	ਧਿ	ਧੀ	ਧੁ	ਧੂ	ਧੇ	ਧੈ	ਧੌ	ਧੌਂ	ਧੰ	ਧਾਂ
ਨ	ਨਾ	ਨਿ	ਨੀ	ਨੁ	ਨੂ	ਨੇ	ਨੈ	ਨੌ	ਨੌਂ	ਨੰ	ਨਾਂ
ਪ	ਪਾ	ਪਿ	ਪੀ	ਪੁ	ਪੂ	ਪੇ	ਪੈ	ਪੌ	ਪੌਂ	ਪੰ	ਪਾਂ
ਫ	ਫਾ	ਫਿ	ਫੀ	ਫੁ	ਫੂ	ਫੇ	ਫੈ	ਫੌ	ਫੌਂ	ਫੰ	ਫਾਂ
ਬ	ਬਾ	ਬਿ	ਬੀ	ਬੁ	ਬੂ	ਬੇ	ਬੈ	ਬੌ	ਬੌਂ	ਬੰ	ਬਾਂ
ਭ	ਭਾ	ਭਿ	ਭੀ	ਭੁ	ਭੂ	ਭੇ	ਭੈ	ਭੌ	ਭੌਂ	ਭੰ	ਭਾਂ
ਮ	ਮਾ	ਮਿ	ਮੀ	ਮੁ	ਮੂ	ਮੇ	ਮੈ	ਮੌ	ਮੌਂ	ਮੰ	ਮਾਂ
ਯ	ਯਾ	ਯਿ	ਯੀ	ਯੁ	ਯੂ	ਯੇ	ਯੈ	ਯੌ	ਯੌਂ	ਯੰ	ਯਾਂ
ਰ	ਰਾ	ਰਿ	ਰੀ	ਰੁ	ਰੂ	ਰੇ	ਰੈ	ਰੌ	ਰੌਂ	ਰੰ	ਰਾਂ
ਲ	ਲਾ	ਲਿ	ਲੀ	ਲੁ	ਲੂ	ਲੇ	ਲੈ	ਲੌ	ਲੌਂ	ਲੰ	ਲਾਂ
ਵ	ਵਾ	ਵਿ	ਵੀ	ਵੁ	ਵੂ	ਵੇ	ਵੈ	ਵੌ	ਵੌਂ	ਵੰ	ਵਾਂ
ੜ	ੜਾ	ੜਿ	ੜੀ	ੜੁ	ੜੂ	ੜੇ	ੜੈ	ੜੌ	ੜੌਂ	ੜੰ	ੜਾਂ

ਗਿਣਤੀ

੧ ਇੱਕ 1 One	੧੧ ਗਿਆਰਾਂ 11 Eleven	੨੧ ਇੱਕੀ 21 Twenty One	੩੧ ਇੱਕਤੀ 31 Thirty One	੪੧ ਇਕਤਾਲੀ 41 Forty One
੨ ਦੋ 2 Two	੧੨ ਬਾਰਾਂ 12 Twelve	੨੨ ਬਾਈ 22 Twenty Two	੩੨ ਬੱਤੀ 32 Thirty Two	੪੨ ਬਤਾਲੀ 42 Forty Two
੩ ਤਿੰਨ 3 Three	੧੩ ਤੇਰਾਂ 13 Thirteen	੨੩ ਤੇਈ 23 Twenty Three	੩੩ ਤੇਤੀ 33 Thirty Three	੪੩ ਤਰਤਾਲੀ 43 Forty Three
੪ ਚਾਰ 4 Four	੧੪ ਚੌਦਾਂ 14 Forteen	੨੪ ਚੌਵੀ 24 Twenty Four	੩੪ ਚੌਤੀ 34 Thirty Four	੪੪ ਚੁਤਾਲੀ 44 Forty Four
੫ ਪੰਜ 5 Five	੧੫ ਪੰਦਰਾਂ 15 Fifteen	੨੫ ਪੱਚੀ 25 Twenty Five	੩੫ ਪੈਂਤੀ 35 Thirty Five	੪੫ ਪੰਜਤਾਲੀ 45 Forty Five
੬ ਛੇ 6 Six	੧੬ ਸੋਲ੍ਹਾਂ 16 Sixteen	੨੬ ਛੱਬੀ 26 Twenty Six	੩੬ ਛੱਤੀ 36 Thirty Six	੪੬ ਛਿਆਲੀ 46 Forty Six
੭ ਸੱਤ 7 Seven	੧੭ ਸਤਾਰਾਂ 17 Seventeen	੨੭ ਸਤਾਈ 27 Twenty Seven	੩੭ ਸੈਂਤੀ 37 Thirty Seven	੪੭ ਸੰਤਾਲੀ 47 Forty Seven
੮ ਅੱਠ 8 Eight	੧੮ ਅਠਾਰਾਂ 18 Eighteen	੨੮ ਅਠਾਈ 28 Twenty Eight	੩੮ ਅਠੱਤੀ 38 Thirty Eight	੪੮ ਅਠਤਾਲੀ 48 Forty Eight
੯ ਨੌਂ 9 Nine	੧੯ ਉੱਨੀ 19 Nineteen	੨੯ ਉਣਤੀ 29 Twenty Nine	੩੯ ਉਣਤਾਲੀ 39 Thirty Nine	੪੯ ਉਣਜਾ 49 Forty Nine
੧੦ ਦਸ 10 Ten	੨੦ ਵੀਹ 20 Twenty	੩੦ ਤੀਹ 30 Thirty	੪੦ ਚਾਲੀ 40 Forty	੫੦ ਪੰਜਾਹ 50 Fifty

੫੧ ਇਕਵੰਜਾ 51 Fifty One	੬੧ ਇਕਾਹਠ 61 Sixty One	੭੧ ਇਕੱਤਰ 71 Seventy One	੮੧ ਇਕਾਸੀ 81 Eighty One	੯੧ ਇਕਾਨਵੇਂ 91 Ninety One
੫੨ ਬਵੰਜਾ 52 Fifty Two	੬੨ ਬਾਹਠ 62 Sixty Two	੭੨ ਬਹੱਤਰ 72 Seventy Two	੮੨ ਬਿਆਸੀ 82 Eighty Two	੯੨ ਬਾਨਵੇਂ 92 Ninety Two
੫੩ ਤਰਵੰਜਾ 53 Fifty Three	੬੩ ਤ੍ਰੇਹਠ 63 Sixty Three	੭੩ ਤਿਹੱਤਰ 73 Seventy Three	੮੩ ਤਰਾਸੀ 83 Eighty Three	੯੩ ਤਰਾਨਵੇਂ 93 Ninety Three
੫੪ ਚੁਰੰਜਾ 54 Fifty Four	੬੪ ਚੌਹਠ 64 Sixty Four	੭੪ ਚੁਹੱਤਰ 74 Seventy Four	੮੪ ਚੁਰਾਸੀ 84 Eighty Four	੯੪ ਚੁਰਾਨਵੇਂ 94 Ninety Four
੫੫ ਪਚਵੰਜਾ 55 Fifty Five	੬੫ ਪੈਂਹਠ 65 Sixty Five	੭੫ ਪੰਝੱਤਰ 75 Seventy Five	੮੫ ਪਚਾਸੀ 85 Eighty Five	੯੫ ਪਚਾਨਵੇਂ 95 Ninety Five
੫੬ ਛਪੰਜਾ 56 Fifty Six	੬੬ ਛਿਆਹਠ 66 Sixty Six	੭੬ ਛਿਹੱਤਰ 76 Seventy Six	੮੬ ਛਿਆਸੀ 86 Eighty Six	੯੬ ਛਿਆਨਵੇਂ 96 Ninety Six
੫੭ ਸਤਵੰਜਾ 57 Fifty Seven	੬੭ ਸਤਾਹਠ 67 Sixty Seven	੭੭ ਸਤੱਤਰ 77 Seventy Seven	੮੭ ਸਤਾਸੀ 87 Eighty Seven	੯੭ ਸਤਾਨਵੇਂ 97 Ninety Seven
੫੮ ਅਠਵੰਜਾ 58 Fifty Eight	੬੮ ਅਠਾਹਠ 68 Sixty Eight	੭੮ ਅਠੱਤਰ 78 Seventy Eight	੮੮ ਅਠਾਸੀ 88 Eighty Eight	੯੮ ਅਠਾਨਵੇਂ 98 Ninety Eight
੫੯ ਉਣਾਹਠ 59 Fifty Nine	੬੯ ਉਣੁੱਤਰ 69 Sixty Nine	੭੯ ਉਣਾਸੀ 79 Seventy Nine	੮੯ ਉਣਾਨਵੇਂ 89 Eighty Nine	੯੯ ਨਤ੍ਰਿੰਨਵੇਂ 99 Ninety Nine
੬੦ ਸੱਠ 60 Sixty	੭੦ ਸੱਤਰ 70 Seventy	੮੦ ਅੱਸੀ 80 Eighty	੯੦ ਨੱਬੇ 90 Ninety	੧੦੦ ਸੌ 100 Hundred

ਬੁਝਾਰਤਾਂ

- ੳ) ਮਾਂ ਜੰਮੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ ਕੋਠੇ ਟੱਪੇ - ਅੱਗ ਤੇ ਧੂੰਆਂ
- ਅ) ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਾਕਾ ਘਰ ਦਾ ਰਾਖਾ - ਤਾਲਾ
- ੲ) ਲਾਲ ਗਊ ਲੱਕੜੀ ਖਾਵੇ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇ - ਅੱਗ
- ਸ) ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਭਜਾਈ ਜਾ ਸਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਈ ਜਾ - ਸਾਈਕਲ
- ਹ) ਇੱਕ ਥਾਲ ਮੋਤੀਆਂ ਭਰਿਆ - ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਤਾਰੇ
ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਉਲਟਾ ਧਰਿਆ
- ਕ) ਇੱਕ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਬੱਤੀ ਦਾਣੇ - ਦੰਦ
ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ
- ਖ) ਨਿੱਕੇ - ਨਿੱਕੇ ਮੇਮਣੇ ਸੰਦੂਕ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਡੱਬੇ
ਰਾਜਾ ਪੁੱਛੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਜਨੌਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
- ਗ) ਬਾਤ ਪਾਵਾਂ ਬਤੋਲੀ ਪਾਵਾਂ ਬਾਤ ਨੂੰ ਲਾਵਾਂ ਆਰੀਆਂ - ਰੇਡੀਓ
ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਐਸੀ ਦੇਖੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਨਿਆਰੀਆਂ

ਪੀਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪੀਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਲਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ (ਹਰਿਆਣਾ) ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ 1666 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਅਬੇ (ਪੱਛਮ

ਦਿਸ਼ਾ) ਤੋਂ ਉਲਟ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਅੱਲਾ ਦੇ ਨੂਰ ਨੇ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪੀਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਮਠਿਆਈ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੋ ਕੁੱਜੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੁੱਜਾ ਹਿੰਦੂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕੁੱਜਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਕੁੱਜਿਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪੀਰ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਪੀਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸਿੱਖਿਆ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਸਨ।

ਅਭਿਆਸ-15

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:

- 1) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਸੀ?
- 2) ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿੱਥੇ ਖੇਡਦੇ ਸਨ?
- 3) ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੁੱਟਿਆ?
- 4) ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਸੀ?
- 5) ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ?
- 6) ਕੰਕਣ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ?
- 7) ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੰਕਣ ਕਿੱਥੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ?
- 8) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕੰਕਣ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਦੱਸਿਆ?
- 9) ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੰਕਣ ਸੁੱਟੇ, ਅੱਜ ਉੱਥੇ ਕਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ?
- 10) ਇਸ ਪਾਠ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪੁਸਤਕ ਸੀਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

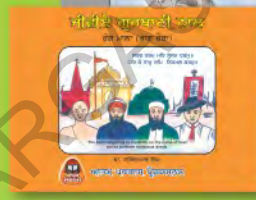
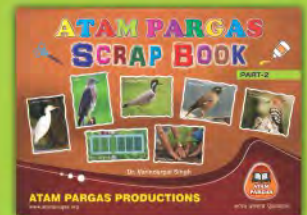
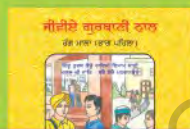
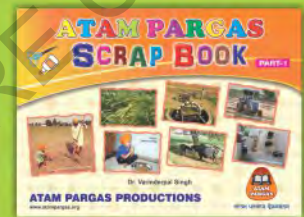
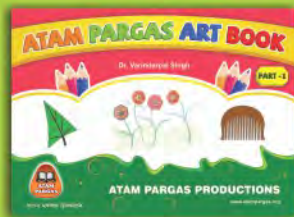
ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਪੁਸਤਕਾਂ	ਵਿਸ਼ਾ
ਨਰਸਰੀ	ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ	ਪੰਜਾਬੀ
ਐੱਲ.ਕੇ.ਜੀ.	ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਅਭਿਆਸ	ਪੰਜਾਬੀ
	ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)	ਪੰਜਾਬੀ
ਯੂ.ਕੇ.ਜੀ.	ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)	ਪੰਜਾਬੀ
	ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)	ਪੰਜਾਬੀ
	Atam Pargas Art Book (Part 1)	ਡਰਾਇੰਗ
ਪਹਿਲੀ	ਪੰਜਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਪੁਸਤਕ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)	ਪੰਜਾਬੀ
	Atam Pargas Art Book (Part 2)	ਡਰਾਇੰਗ
	Atam Pargas Scrap Book (Part 1)	ਆਰਟਸ / ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸ
ਦੂਜੀ	Atam Pargas Scrap Book (Part 2)	ਆਰਟਸ / ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸ
	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)	ਪੰਜਾਬੀ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਰੰਗ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)	ਡਰਾਇੰਗ
ਤੀਜੀ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)	ਪੰਜਾਬੀ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਰੰਗ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)	ਡਰਾਇੰਗ
ਚੌਥੀ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)	ਪੰਜਾਬੀ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਰੰਗ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)	ਡਰਾਇੰਗ
ਪੰਜਵੀਂ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਸੁਲੇਖ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)	ਪੰਜਾਬੀ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਰੰਗ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)	ਡਰਾਇੰਗ
ਛੇਵੀਂ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਚਿੱਤਰ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)	ਆਰਟਸ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	Sikh History Cards (Part 1) / ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਡ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)	ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
ਸੱਤਵੀਂ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਚਿੱਤਰ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)	ਆਰਟਸ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
	Sikh History Cards (Part 2) / ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਡ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)	ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
ਅੱਠਵੀਂ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਚਿੱਤਰ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)	ਆਰਟਸ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ
ਨੌਵੀਂ	ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ - ਚਿੱਤਰ ਮਾਲਾ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)	ਆਰਟਸ / ਮੌਰਲ ਸਾਇੰਸ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਲੈਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਗਾਤ

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪੁਸਤਕ ਸੀਰੀਜ਼

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅੰਦਰਲੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਸ
ਆਤਮ ਪਰਗਾਸ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ

99, ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਹਾਰ, ਦਾਦ, ਪੱਖੋਵਾਲ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ-142 022

+91-82880-10531 / 32 / 33

atampargas@gmail.com www.atampargas.org

Follow us : f y i t

ISBN : 978-81-943757-2-2
(Set - ISBN : 978-81-943757-0-8)

₹ 140/-
US\$ 6.0